

TÜRKİYE'DE İŞSİZLİK SİGORTASI

Unemployment Insurance in Turkey

Yrd.Doç. Dr. Barış ÖZTUNA

Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Bölümü, barisoz83@yahoo.com, Çankırı/Türkiye

Öztuna, B. (2017). "Türkiye'de İşsizlik Sigortası", Vol:3, Issue:15; pp:424-431 (ISSN:2149-8598)

ARTICLE INFO

Article History

Makale Geliş Tarihi
Article Arrival Date
30/08/2017
Makale Yayın Kabul Tarihi
The Published Rel. Date
15/09/2017

Anahtar Kelimeler

İşsizlik, İşsizlik Sigortası,
İstihdam

Keywords

Unemployment,
Unemployment Insurance,
Employment

ÖZ

İşsizlik, birey ve toplumsal olarak iç huzuru, barışı ve ekonomik gelişmeyi olumsuz etkileyen bir unsurdur. Sadece günümüzde değil tarih boyunca işsizlik sorunu ile kişiler ve devletler karşı karşıya kalmıştır. İşsizlikle mücadelede aktif istihdam politikalarının ve pasif istihdam politikalarının yöntemleri kullanılmaktadır. Pasif istihdam politikalarında yer alan yöntemlerden birisi de işsizlik sigortasıdır.

25.08.1999 tarihinde kabul edilen 4447 sayılı Kanun ile Türkiye'de ilk kez işsizlik sigortası uygulanmaya başlamıştır. 25.02.2011 tarihinde yayımlanan 6111 sayılı Kanun ile işsizlik sigortasında değişiklikler yapılmıştır. 6111 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanunun ek 6 ncı maddesi kapsamındaki sigortalılar da işsizlik sigortası kapsamına alınmıştır.

4447 sayılı Kanunun 53 üncü maddesine göre İşsizlik Sigortası Fonu kurulmuştur. İşsizlik Sigortası Fonu ile işsizlere eğitim ve kurslar düzenlenmektedir. Bu nedenle, işsizlik sigortasının pasif politikalarından aktif politikalara doğru bir ilerlemenin olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, pasif istihdam politikalarının içinde yer alan işsizlik sigortası ele alınmıştır. Ayrıca, işsizlik sigortası fonu, işsizlik ödeneği ile ilgili mevzuatlar ve istatistiki veriler incelenmiştir.

ABSTRACT

Unemployment is an element that negatively affects both the individual and the societal inner peace, peace and economic development. Not only today but also throughout the history, people and states have faced with the unemployment problem. The methods of active and passive employment policies are used in order to fight with unemployment. One of the methods in passive employment policies is the unemployment insurance.

With the Law No. 4447 passed on 25.08.1999, unemployment insurance has been applied for the first time in Turkey. Amendments were made to the unemployment insurance with Law No 6111 published on 25.02.2011. With the Law numbered 6111, the insured under the supplementary article 6 of the Law numbered 5510 were also included in the unemployment insurance.

The Unemployment Insurance Fund was established in accordance with Article 53 of Law No. 4447. Unemployment education and training courses are organized in the Unemployment Insurance Fund. For this reason, it appears that unemployment insurance is an active policy-driven progression from passive policies.

In this study, unemployment insurance which is one of the passive employment policies is handled, the legislation and statics are examined about the insurance fund and unemployment benefit.

1. GİRİŞ

Günümüzde yaşanan teknolojik değişimler, küreselleşme gibi faktörler, işgücü piyasasını etkilemektedir (Erol, 2013: 15). Özellikle küreselleşmenin kendini göstermesiyle göç ve işsizlik oranında yükselme yapısal bir dönüşüm sürecinin işgücü piyasalarını ve istihdam olanaklarını değiştirdiği söylenebilmektedir (Bölükbaş ve Çondur, 2014: 79). 1999 yılında kendini gösteren insanca iş kavramı istihdam ve yoksulluğun azaltılması konularındaki çalışmaları değiştirmiştir. Küresel İstihdam Forumu 2001 yılında düzenlendi. Küresel İstihdam Forumu ile birlikte on maddelik Küresel İstihdam Gündemi oluşturuldu. Küresel İstihdam Gündemi ile birlikte, istihdamın, iş sağlığı ve güvenliği, sosyal koruma ve işçi hakları konuları tartışılmıştır. Küreselleşmenin daha da genişlediği dönemde istihdam konusunda ve yoksulluğun azaltılması ile ilgili İnsana Yakışır İş Gündemi içerisinde ele alınmıştır. İnsana Yakışır İş Gündemi 1999 Uluslararası Çalışma Konferansı raporunda gündeme gelmiştir. Bu gündem çalışma ve istihdam hedeflerinin kalkınmanın bir parçası haline getirilmesine katkı vermiştir (Rodgers vd., 2014: 168-187).

2. İŞSİZLİK SİGORTASI

Yakın zamana kadar, Türkiye'nin de taraf olduğu 1952 tarihli 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Normlarına İlişkin ILO Sözleşmesinde var olan dokuz riskten ikisine Türk hukukunda yer verilmemişti. 25.08.1999 tarihinde kabul edilen 4447 sayılı Kanun ile Türkiye'de ilk kez işsizlik sigortası kurulmuş bulunmaktadır (Tuncay ve Ekmekçi, 2016: 617). İşsizlik sigortası, bir işyerinde çalışırken, çalışma niyeti, sağlığı, yeteneği olmasına rağmen, herhangi bir kasıt ve kusuru olmaksızın işini kaybeden sigortalıların işsiz kalmaları durumunda uğradıkları gelir kaybını belli süre için karşılayan, zorunlu bir sigortadır (Taş, 2012: 303).

İşsizlik sigortasının amacı, sigortalı bireyin belli süre aralığında kısmen de olsa gelir kaybını önlemektir. Bununla birlikte işsizlik sigortası, bireyin işsizliğini ortadan kaldırmak için değil, sigortalının işsiz kaldığı zamanki durumuyla ilgilenmektedir (Uğur, 2011: 100). Birey, işsiz kaldığı süre içerisinde kendilerinin ödemekle yükümlü bulundukları sağlık sigortası primleri Sosyal Güvenlik Kurumuna ödenmektedir. İşsizlik süresi içerisinde ayrıca mesleki eğitim imkânları ve destekleri sağlanmaktadır (Arıcı, 2015: 400).

İşsizlik sigortası işsizlikle mücadelede sosyal barışın korunması, toplumsal refahı yükseltmesi gibi sonuçları ortaya çıkartmaktadır (Ayhan, 2002: 3). Yapısal uyum sürecinde işgücü piyasasında artan esneklik ile işsizlik ödemelerinin önemi artmakta ve işsizlik ödemelerinin geliştirilmesine yönelik tutumlar gelişmektedir (Kapar, 2006: 342).

08.09.1999 tarihli 23810 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu, işsizlik sigortasıyla ilgili uluslararası belgelerde yer alan asgari norm ve teknikleri içermekte; işsiz kalan işçiye belirli bir dönem "gelir güvencesi", "yeni bir işe yerleştirmeyi" ve işsiz kaldığı dönemde "mesleki eğitim" sağlama gibi unsurları kapsamaktadır (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013: 128).

4447 sayılı Kanunun 46 ncı maddesine göre işsizlik sigortasından kimlerin yararlandığı açıklamaktadır. Buna göre;

- ✓ 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile ikinci fıkrası kapsamında olanlardan bir hizmet akdine dayalı olarak çalışan sigortalılar,
- ✓ 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesinde açıklanan sandıklara tabi sigortalılar,
- ✓ İstekleri halinde;

4857 sayılı Kanuna göre kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışan sigortalılar,

Ticari taksi, dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma aracı işyerleri ile Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içerisinde çalışma gün sayısı 10 günden az olan kişiler işsizlik sigortasının kapsamındadır.

4/c kapsamındaki sigortalılar devlet memuru olduklarından bazı istisnalar hariç işsiz kalma riski ile karşılaşmaları söz konusu değildir. 4/b kapsamındaki sigortalılar ise kendi iradeleri dışında yine işsiz durumlar hariç işsiz kalmazlar (Kuruca ve Özdamar, 2013: 579). İşçi sendikaları ve konfederasyonları ile sendika şubelerinin başkanlıkları ve yönetim kurullarına seçilenler ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre geçici personel statüsünde çalıştırılanlar işsizlik sigortası kapsamı dışındadır (Sözer, 2013: 470).

25.02.2011 tarih 27857 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6111 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir. 6111 sayılı Kanun ile birlikte işsizlik sigortası kapsamı da değişmiştir. Kısmi süreli iş sözleşmesine göre çalışmakta iken isteğe bağlı sigortalı olanlar da işsizlik sigortası kapsamına girmiştir. Bununla birlikte, 6111 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanunun ek 6 ncı maddesi kapsamındaki sigortalılar da işsizlik sigortası kapsamına alınmıştır. Fakat kısmi süreli çalışıp da isteğe bağlı sigortalı olanların ağır şartları olan işsizlik sigortasını alma durumları zor gözükmemektedir.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunun ek 6 ncı maddesi kapsamındaki sigortalılar hakkında istekleri doğrultusunda işsizlik sigortası hükümleri uygulanmaktadır. Bu hükümle ilişkili olarak 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 46 ncı maddesinin ilk fıkrasında da değişiklik yapılmış ve bu kişilerin sigortalı sayılacakları belirtilmiştir. Bu sigortalılar zorunlu olarak

işsizlik sigortası kapsamına girmedikleri için Kuruma başvurarak işsizlik sigortasından faydalanmak istemedikçe işsizlik sigortası kapsamına girmemektedirler (Caniklioğlu, 2011).

4447 sayılı Kanunun 46 ıncı maddesinde İş ve İşçi Bulma Kurumu ve İşsizlik Sigortası Daire Başkanlığının görevleri açıklanmıştır. İşsizlik sigortası primlerinin toplanmasından Sosyal Sigortalar Kurumu, diğer her türlü hizmet ve işlemlerin yapılmasından İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü görevli, yetkili ve sorumludur. Bu amaçla, İş ve İşçi Bulma Kurumu bünyesinde;

- ✓ İşsizlik Sigortası Fonuna aktarılan işçi, işveren ve devlet katkılarının Yönetim Kurulu kararları çerçevesinde değerlendirilmesine ilişkin işlemleri yürütmek,
- ✓ Primlerin kişi bazında kaydını tutmak, işsizlik ödeneği ödenmesine ilişkin her türlü işlemleri yapmak, sigorta primlerinin Sosyal Güvenlik Kurumuna yatırılmasını sağlamak,
- ✓ İşsizlere yönelik mesleki eğitim tedbirleri ile ilgili işlemleri yapmak
- ✓ 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunun uygulanması ile ilgili olarak Kanunla verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere İşsizlik Sigortası Daire Başkanlığı kurulmuştur.

4447 sayılı Kanunun 48 inci maddesinde belirttiği gibi işsizlik sigortası zorunludur. 4447 sayılı Kanun kapsamına giren ve halen çalışmakta olanlar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte (8/9/1999), yeni girenler ise işe başladıkları tarihten itibaren sigortalı olmaktadır.

4447 sayılı Kanunun 48 inci maddesine göre işsizlik ödeneği alanlara İŞKUR tarafından;

- ✓ İşsizlik ödeneği verilmesi,
- ✓ Genel sağlık sigortası primleri ödenmesi,
- ✓ Yeni bir iş bulma,
- ✓ Meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimi verilmesi,

hizmetleri sağlanmaktadır.

21.04.2017 tarih 30045 sayılı Resmi Gazete’de "İşsizlik Sigortası Fonu Gelirlerinin 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 48'inci Maddesinin Yedinci Fıkrasında Belirtilen Amaçlar İçin Kullanılacak Oranının Artırılmasına İlişkin Ekli Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar" yayımlanmıştır. Buna göre; 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 48 inci maddesinin yedinci fıkrası ile %30 olarak belirlenen ve işgücünün istihdam edilebilirliğini artırmak, çalışanların vasıflarını yükselterek işsizlik riskini azaltmak ve teknolojik gelişmeler nedeniyle işsiz kalması beklenenlerin başka alanlara yönlendirilmesini sağlamak, istihdamı artıran ve koruyucu tedbirler almak ve uygulamak, işe yerleştirme ve danışmanlık hizmetleri temin etmek, işgücü piyasası araştırma ve planlama çalışmaları yapmak amacıyla kullanılması öngörülen İşsizlik Sigortası Fonu bir önceki yıl prim gelirlerinin oranı, 2017 ve 2018 yılları için %50'ye çıkarılmıştır.

2.1. Sigortalının İşsizlik Ödeneği Almak İçin Başvurması

4447 sayılı Kanunun 48 inci maddesinde belirttiği gibi; Sigortalı işsiz, bu maddede belirtilen ödeme ve hizmetlerden yararlanabilmesi için işten ayrılma bildirgesi ile birlikte hizmet akdinin feshedildiği tarihi izleyen günden itibaren otuz gün içinde Kuruma doğrudan veya elektronik ortamda başvurması gerekir. Mücbir sebepler dışında, başvuruda gecikilen süre işsizlik ödeneği almaya hak kazanılan toplam süreden düşülür.

2.2. İşsizlik Ödeneğinin Kesilmesi

4447 sayılı Kanunun 52 inci maddesinde işsizlik ödeneğinin kesildiği halleri ele almaktadır. İşsizlik ödeneği almakta iken;

- ✓ İŞKUR tarafından teklif edilen mesleklerine uygun ve son çalıştıkları işin ücret ve çalışma koşullarına yakın ve ikamet edilen yerin belediye mücavir alanı sınırları içinde bir işi haklı bir nedene dayanmaksızın reddedenlerin ödenekleri tekrar başlatılmamak üzere kesilmektedir.
- ✓ Çalışma hayatını inceleme ve denetleme yetkisine haiz müfettişlerce veya kamu idarelerinin denetim elemanları tarafından yapılan denetimlerde Kurumumuzdan işsizlik ödeneği aldığı dönemde kayıt dışı olarak çalıştığı tespit edilenlerin işsizlik ödenekleri tekrar başlatılmamak üzere kesilmektedir.

- ✓ İşsizlik ödeneği aldığı süre içinde herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan yaşlılık aylığı almaya başlayanların ödenekleri “Emeklilik” gerekçesiyle yaşlılık aylığını almaya başladığı tarih itibarıyla kesilir.
- ✓ İŞKUR tarafından önerilen meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimini haklı bir neden göstermeden reddeden veya kabul etmesine karşın devam etmeyen ve haklı bir nedene dayanmaksızın Kurum tarafından yapılan çağrılar zamanında cevaplamayan, istenilen bilgi ve belgeleri öngörülen süre içinde vermeyenlerin işsizlik ödenekleri kesilmektedir. Ancak, bu hallerin sona ermesi durumunda, ödemelere yeniden başlanmaktadır. Ödemenin süresi başlangıçta belirlenmiş olan toplam hak sahipliği süresinin sonunu geçemez.

30.01.2002 tarih 24656 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunun Uygulanmasına İlişkin (3) Nolu Tebliğin 5 inci maddesinde mücbir sebep sayılan haller belirtilmiştir. Buna göre sigortalı işsiz;

- ✓ Eş, çocuk, anne, baba veya kardeşlerinden birinin vefatı ya da resmi kurum veya kuruluşlardan alınacak doktor raporu ile kanıtlanmak kaydıyla kendisinin veya bu maddede sayılanlardan birinin hastalık hali,
- ✓ Yangın, yer sarsıntısı, sel baskını gibi doğal afetler,
- ✓ Kanuni bir ödevin yerine getirilmesi,
- ✓ Gözaltına alınma hali,
- ✓ Hükümlülükle sonuçlanmayan tutukluluk hali,
- ✓ Savaş, sıkıyönetim, olağanüstü hal gibi durumlar,
- ✓ Salgın hastalık nedeniyle karantina

gibi mücbir sebeplerle sigortalı işsizin geç başvurusu halinde hak kaybı söz konusu değildir.

2.3. İşsizlik Sigortası Faaliyetleri İle İlgili İstatistik Veriler

Yıllar bazında işsizlik ödemesi başvuru sayılarına bakıldığında 2009 yılından 2016 yılına kadar bir artışın olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise, 25.02.2011 tarih 27857 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6111 sayılı Kanun ile işsizlik sigortası kapsamının genişletilmesinden olduğu düşünülmektedir. Bu değişikliklerin başında kısmi süreli iş sözleşmesine göre çalışmakta iken isteğe bağlı sigortalı olanlar ve 5510 sayılı Kanunun ek 6 ıncı maddesi kapsamındaki sigortalılar işsizlik sigortası kapsamına alınmıştır. Fakat kısmi süreli çalışıp da isteğe bağlı sigortalı olanların işsizlik sigortasının ağır şartlarını yerine getirmeleri zor gözükmemektedir. Bu artışın nedeni, 5510 sayılı Kanunun ek 6 ıncı maddesi kapsamındaki sigortalıların işsizlik sigortası kapsamına alınması olarak düşünülmektedir.

Tablo 1: Türkiye’de Yıllar Bazında İşsizlik Sigortası Faaliyetleri

YIL	İşsizlik Ödemesi Başvurusu	İşsizlik Ödeneği Hakeden Sayısı		
		İşsizlik Ödeneği Kesilen	İşsizlik Ödeneği Biten	Ödemesi Devam Eden
2016	1.520.282	219.380	233.143	347.324
2015	1.086.293	198.197	152.708	238.983
2014	900.910	160.830	109.953	230.853
2013	732.409	142.474	91.742	188.118
2012	609.245	121.852	75.032	168.835
2011	441.238	108.757	69.380	141.510
2010	426.995	99.735	87.353	138.915
2009	546.112	128.483	156.755	179.668

Kaynak: İŞKUR Yıllık İstatistik Bülteni verilerinden faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Aşağıdaki tablo 2’de yıllar bazında yaş gruplarına göre en fazla işsizlik ödeneği başvurularının 25-29 ile 30-34 yaş gruplarında olduğu görülmektedir. 2011 yılından itibaren işsizlik ödeneği başvurularında hem erkeklerde hem de kadınlarda artışın olduğu görülmektedir.

YIL	15-24		25-29		30-34		35-39		40-44		45-49		50-54		55-59		60-64		65+	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
2016	96.934	53.503	205.5722	92.986	216.648	84.156	207.036	82.645	161.696	68.187	121.834	38.599	43.591	18.903	15.503	5.589	4.239	1.135	1.183	243
2015	63.323	36.599	153.682	70.666	166.149	64.198	146.106	56.792	117.140	46.162	85.287	25.164	26.108	11.803	9.933	3.651	2.125	584	762	149
2014	52.075	30.461	134.820	59.395	147.693	54.276	-	43.492	98.640	34.736	68.861	17.778	18.931	7.901	7.431	2.255	1.415	365	487	82
2013	44.563	27.328	113.404	50.316	124.006	45.186	97.613	34.407	77.654	26.210	52.455	13.034	12.590	5.613	4.898	1.630	859	238	346	59
2012	36.787	23.680	95.817	42.779	106.370	38.510	81.578	27.413	64.478	20.198	41.892	10.026	9.431	3.974	3.589	1.116	622	167	675	143
2011	24.709	19.072	70.336	33.797	77.797	29.712	58.067	20.020	44.511	13.226	30.049	6.928	6.280	2.600	2.665	710	422	132	171	34

Tablo 2: Türkiye’de Yıllar Bazında Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları

Kaynak: İŞKUR Yıllık İstatistik Bülteni verilerinden faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3. İşsizlik Sigortası Prim Oranı ve Matrahı

İşsizlik sigortası esasen Türkiye İş Kurumu tarafından 4447 sayılı Kanun esaslarına göre yürütülen bir sigorta kolu olması ve işsizlik sigortası ile ilgili esaslar 5510 sayılı Kanun ile düzenlenmemiş olmasına rağmen, prime esas kazançlar, primlerin tahsili ve ödenmesi ilgili kanular 5510 sayılı Kanunla aynı çizgide düzenlendiği ve bu sigorta kolu ile ilgili primlerin tahsili Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından diğer sigorta kolları ile birlikte gerçekleştirilmektedir (Alper, 2016: 191). İşsizlik sigortası primi konusu 4447 sayılı Kanunun 49 uncu maddesinde ele alınmıştır. İşsizlik sigortası kapsamına giren tüm sigortalılar, işverenler ve Devlet, işsizlik sigortası primi ödemektedir. İşsizlik sigortası primi, sigortalının 5510 sayılı Kanunun 80 inci ve 82 nci maddelerinde belirtilen prime esas aylık brüt kazançlarından % 1 sigortalı, % 2 işveren ve % 1 Devlet payı olarak alınmaktadır. 6111 sayılı Kanunun 70 inci maddesi ile isteğe bağlı sigortalılardan işsizlik sigortası primini ödeyenlerden ise % 1 sigortalı ve % 2 işveren payı alınması eklenmiştir.

4447 sayılı Kanunun 49 uncu maddesi uyarınca; İşverenler, işsizlik sigortasına ilişkin prim yükümlülükleri nedeniyle sigortalıların ücretlerinden herhangi bir indirim veya kesinti yapamazlar. Herhangi bir nedenle işçinin sigortalılık durumunun sona ermesi halinde, o ana kadar işçiden ve işverenden kesilen işsizlik sigortası primleri ile Devlet payı iade edilmez.

2.4. İşsizlik Ödeneğinin Süresi ve Miktarı

İşsizlik ödeneğinin süresi 4447 sayılı Kanununun 50 inci maddesinde yer almaktadır. Buna göre hizmet akdinin sona ermesinden önceki son 120 gün prim ödeyerek sürekli çalışmış olanlardan, son üç yıl içinde;

- ✓ 600 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 180 gün,
- ✓ 900 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 240 gün,
- ✓ 1080 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 300 gün,

süre ile işsizlik ödeneği verilmektedir.

4447 sayılı Kanunun 50 inci maddesinde işsizlik ödeneğinin miktarı açıklanmıştır. Günlük işsizlik ödeneği, sigortalının son dört aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama brüt kazancının yüzde kırkıdır. Bu şekilde hesaplanan işsizlik ödeneği miktarı, 4857 sayılı İş Kanununun 39 uncu maddesine göre onaltı yaşından büyük işçiler için uygulanan aylık asgari ücretin brüt tutarının yüzde seksenini geçemez.

2.5. İşsizlik Ödeneğinin Ödenmesi

4447 sayılı Kanunun 50 inci maddesinde işsizlik ödeneğinin ne zaman ödeneceği hakkında bilgi verilmektedir. Buna göre işsizlik ödeneği, her ayın sonunda aylık olarak işsizin kendisine ödenir. İlk işsizlik ödeneği ödemesi ise ödeneğe hak kazanılan tarihi izleyen ayın sonuna kadar yapılır. İşsizlik ödeneği damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaz. İşsizlik ödeneği, nafaka borçları dışında haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez. Sigortalının kusurundan kaynaklandığı belirlenen fazla ödemeler yasal faizi ile birlikte geri alınır. Ölen sigortalı işsizlere ait fazla ödemeler geri tahsil edilmez.

İşsizlik ödeneği, sigortalı olan işsizin hizmet akdinin feshedildiği tarihi izleyen günden itibaren hesaplanmaktadır. İşsizlik ödeneği, aylık olarak her ayın sonunda İŞKUR tarafından sigortalı işsiz adına açtırılacak banka hesabına yatırılmaktadır (Kuruca ve Özdamar, 2013: 589).

2.6. İşsizlik Sigortası Fonu

4447 sayılı Kanunun 53 üncü maddesine göre İşsizlik Sigortası Fonu kurulmuş olup yönetimi denetimi, gelirleri, giderleri ile mal ve alacaklarının tabi olacağı hükümleri açıklanmıştır. Fonun gelirleri;

- ✓ İşsizlik sigortası primlerinden,
- ✓ Bu primlerin değerlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratlardan,
- ✓ Fonun açık vermesi durumunda Devletçe sağlanacak katkılardan,
- ✓ 4447 sayılı Kanun gereğince sigortalı ve işverenlerden alınacak ceza, gecikme zammı ve faizlerden,
- ✓ Diğer gelir ve kazançlar ile bağışlardan oluşmaktadır.

Yine 4447 sayılı Kanunun 53 üncü maddesi uyarınca İşsizlik Sigorta Fonunun giderleri belirtilmiştir. Fonun giderleri;

- ✓ Sigortalı işsizlere verilen ödeneklerden,
- ✓ 5510 sayılı Kanun gereği ödenecek sigorta primlerinden,
- ✓ 4447 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin yedinci fıkrasında sayılan hizmetlere ilişkin giderlerden,
- ✓ İşsizlik sigortası hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için Yönetim Kurulunun onayı üzerine Kurum tarafından yapılan giderler ile hizmet binası kiralınması, hizmet satın alınması, bilgisayar, bilgisayar yazılım ve donanımı alım giderlerinden,
- ✓ Geçici 6 ncı ve Geçici 7 nci maddeleri kapsamındaki giderlerden,
- ✓ Kısa çalışma başvurularında talebin uygunluğunun tespiti için Bakanlık tarafından 6245 sayılı Harcırah Kanunu kapsamında yapılan ve usul ve esasları Bakanlık ile Kurum tarafından müştereken belirlenen giderlerden oluşmaktadır.

Pasif politikaların içinde yer alan işsizlik sigortası giderek aktif politikaların bir unsuru haline gelmektedir. İŞKUR tarafından yürütülen işsizlik sigortası fonundan karşılanan eğitim ve kurs giderleri görülmektedir. Aşağıdaki tablo 3’de işsizlik sigortası fon durumu görülmektedir (Gün, 2016: 1307-1308).

İş bulma ümidini yitiren ve iş aramayanların sayısındaki artış işsiz sayısında artışa neden olmaktadır. Bu nedenle, işsizlik ödeneği alan bireyin İŞKUR’un düzenlemiş olduğu eğitimlerle birlikte istihdam edilebilir duruma gelmesi olumlu bir durum olarak görülmektedir (Durusoy vd., 2008: 181).

Tablo 3:Türkiye'deki İşsizlik Sigortası Fon Durumu (Bin TL)*

	2014	2015	2016	Ocak-Mart 2017	Nisan 2017
Toplam Gelir (**)	15.308.253.719	18.273.110.158	22.273.479.964	6.345.761.316	1.951.943.799
İşçi ve İşveren Primi	6.713.134.240	8.158.465.467	9.930.191.558	2.744.423.298	844.743.123
Devlet Katkısı	2.237.711.413	2.719.488.489	3.310.063.853	921.112.952	281.581.041
Diğer Gelirler	199.268.045	487.252.080	1.007.874.656	268.067.484	61.855.986
Faiz Gelirleri	6.158.140.021	6.907.904.122	8.025.349.898	2.412.157.582	763.763.649
TOPLAM GİDER(**)	4.266.796.819	6.592.110.361	12.145.157.598	2.841.714.270	892.718.183
İşsizlik Ödeneği(***)	1.622.696.537	2.199.365.021	3.692.583.568	1.189.214.446	350.198.618
Kısa Çalışma Ödeneği(***)	74.427	305.383	1.280.309	279.029	121.312
Yarım Çalışma Ödeneği(***)	0	0	3.086.780	4.410.838	1.681.740
Ücret Garanti Fonu Ödemesi(***)	21.933.622	16.129.548	15.704.904	8.373.883	2.155.067
Aktif İşgücü Programları (İEP dahil)	1.358.883.085	3.026.360.569	6.468.746.621	918.924.029	405.680.858
Diğer Giderler	1.223.209.147	1.349.949.840	1.963.755.416	720.512.044	132.880.588
Gelir/Gider Farkı	11.041.456.901	11.680.999.797	10.128.322.366	3.504.047.046	1.059.225.615
Nakit Fon Varlığı(****)	81.393.090.095	93.074.089.892	103.202.412.258	106.706.459.305	107.765.684.920

Kaynak: Nisan 2017 İşsizlik Sigortası Fonu Bülteni, <http://www.iskur.gov.tr>.

3. SONUÇ

25.02.2011 tarih 27857 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6111 sayılı Kanun ile işsizlik sigortası kapsamında değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin başında kısmi süreli iş sözleşmesine göre çalışmakta iken isteğe bağlı sigortalı olanlar ve 5510 sayılı Kanunun ek 6 ncı maddesi kapsamındaki sigortalılar işsizlik sigortası kapsamına alınmıştır. Fakat kısmi süreli çalışıp da isteğe bağlı sigortalı olanların işsizlik sigortasının ağır şartlarını yerine getirmeleri zor gözükmemektedir. 4447 sayılı Kanunun 50 inci maddesi uyarınca hizmet akdinin sona ermesinden önceki son 120 gün prim ödeyerek sürekli çalışmış olanlardan son üç yıl içinde; 600 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 180 gün, 900 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 240 gün ve 1080 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 300 gün süre ile işsizlik ödeneği verilmektedir.

4447 sayılı Kanunun 53 üncü maddesine göre; İşsizlik Sigortası Fonu kurulmuş olup yönetimi denetimi, gelirleri, giderleri ile mal ve alacaklarının tabi olacağı hükümleri açıklanmıştır. İşsizlik sigortası fon durumuna baktığımızda ise, işsizlik sigortasının pasif politikalardan aktif politikalara doğru bir ilerlemenin olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise, işsizlik fonundan aktif politikaların içinde olan eğitim ve kursların giderlerinin fazla olmasıdır. 4447 sayılı Kanunun 48 inci maddesine göre işsizlik ödeneği alanlara İŞKUR tarafından; İşsizlik ödeneği verilmesi, genel sağlık sigortası primleri ödenmesi, yeni bir iş bulma, meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimi verilmesi hizmetleri sağlanmaktadır.

* İŞKUR Notu:İşsizlik Sigortası Fon durumu ile ilgili veriler geçici olup kesin veriler <http://www.iskur.gov.tr> internet sitesinin Kurumsal Bilgi bölümünün Raporlar kısmında yayınlanan İşsizlik Sigortası Fonu Bağımsız Denetim Raporlarında yer almaktadır.

** Fonun gelirlerini, sigortalının prime esas aylık brüt kazancı üzerinden hesaplanan %2 işveren, %1 sigortalı prim kesintileri ve %1 Devlet payı ile bu primlerin değerlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratlar, işverenlerden alınan gecikme zammı ve faizler oluşturmaktadır. İşsizlik Sigortası Fonundan yapılan tüm giderler 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu hükümlerine istinaden yapılmaktadır.

***Kasım 2016 tarihine kadar işlem giderleri dahildir.

**** Toplam Fon Varlığına Ücret Garanti Fonu dahildir.

Not: Rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Türkiye’de yıllar itibariyle baktığımızda işsizlik sigortası fonunun toplam gelirlerinin toplam giderlerinden daha fazla olduğu görülmektedir. İşsizlik sigortası fonunun istihdamı artırıcı faaliyetlerinde bulunulması yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alper, Y. (2016). Türk Sosyal Güvenlik Sistemi Sosyal Sigortalar Hukuku. Bursa: Dora Basım Yayın.
- Arıcı, K. (2015). Türk Sosyal Güvenlik Hukuku. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ayhan, A. (2002). 4447 Sayılı Kanuna Göre İşsizlik Sigortasının Önemi, Yararlanma Koşulları ve Sağlanan Yardımlar. Muğla Üniversitesi SBE Dergisi. (7), s.1-9.
- Bölükbaş, M., Çondur, F. (2014). Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. Amme İdaresi Dergisi, 47(2), s 77-93
- Caniklioglu, N. (2011). 6111 Sayılı Kanunla İşsizlik Sigortası Kanununda Yapılan Değişiklikler. Toprak İşveren Dergisi, (89).
- Durusoy, S., Köse, S., Karadeniz, O. (2008). Başlıca Sosyo Ekonomik Sorunlar Suçun Belirleyicisi Olabilir Mi? Türkiye’de İller Arası Bir Analiz. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(23), s.172-203.
- Erol, I., S. (2013). Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri. TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 24(6), 25(1-2), s. 15-43.
- Gün, S. (2016). Aktif İstihdam Siyasetinin Gelişimi Açısından İşsizlik Sigortasının Dönüşümü. Çalışma ve Toplum, 2016/3, s.1295-1320.
- İŞKUR. (2017). İşsizlik Sigortası Fonu Bülteni, Nisan 2017, www.iskur.gov.tr
- İŞKUR. Yıllık İstatistik Bülteni, www.iskur.gov.tr
- Kapar, R. (2006). Aktif İşgücü Piyasası Politikaları. Prof. Dr. Toker Dereli’ye Armağan İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası C:55, s.341-371.
- Kuruca, M., Özdamar, M. (2013). Tüm Yönleriyle Emeklilik. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Mahiroğulları, A., Korkmaz, A. (2013). İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları Türkiye ve AB Ülkeleri. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Rodgers, Gerry, Lee, Eddy, Swepston, Lee, Daele, Van, Jasmien (2014). Uluslararası Çalışma Örgütü ve Sosyal Adalet Arayışı 1919-2009. Ö.F.Ç., B, S. (Çev.) Ankara: Efil Yayınevi.
- Sözer, N., A. (2013). İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Taş, Y., H. (2012). Türkiye’de İşsizlik Sigortasından Yararlanma Şartları ve İşsizlik Sigortası Ödemeleri: Gebze İşkur Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 17(3), s. 301-320.
- Tuncay, C., A., Ekmekçi, Ö. (2016). Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Uğur, S.(2011). Türkiye’de İşsizlik Sigortasının Gelişimi. Yönetim Bilimleri Dergisi. 9(2), s.98-114.